

(<https://www.kieliverkosto.fi/fi>)

Miksi emme saisi keskustella uhanalaisuudesta?

Professori Tommi Jantunen nosti joulukuussa 2023 Kieli, koulutus ja yhteiskunta -lehdessä 14(7) kirjoituksessaan Onko suomalainen viittomakieli uhanalainen? esiin väitteen, että suomalaisen viittomakielen uhanalaisuusstatukselle ei ole perusteita. Kuurojen Liitto ry (jatkossa liitto) haluaa tässä vastineessa oikaista kirjoituksen asiavirheitä ja väitteitä. Uhanalaistumisesta on puhuttu liitossa jo 2000-luvun alkupuolella. Ulkopuolisen arvion pyytämistä suomalaisen viittomakielen tilanteesta on käsitelty myös Kotimaisten kielten keskuksen alaisen viittomakielten lautakunnan kokouksissa jo pitkään. Lautakunta käsitteli Jantusen artikkelia 10.1.2024 ja päätti laatia asiasta oman erillisen vastineensa. On valitettavaa, että Jantunen käynnisti keskustelun suomeksi kirjoittaen, sillä se sulkee osan viittomakielisistä keskustelun ulkopuolelle. Ehdotamme jatkokeskusteluja viittoen.

Julkaistu: 14. helmikuuta 2024 | Kirjoittaneet: Markku Jokinen, Kaisa Alanne, Pirkko Selin-Grönlund ja Leena Savolainen

1 Suomalainen viittomakieli ei ole saanut Unescolta uhanalaisen kielen statusta, ei myöskään suomenruotsalainen viittomakieli

World Atlas of Languages -sivuston keskeneräisyys

Saimme ennen Jantusen tekstin julkaisemista tutustua luonnokseen ja oikaisimme väitteen, että suomalainen viittomakieli (SVK) olisi jo saanut tietyn uhanalaisuusstatuksen (*definitely endangered*). Tähdensimme, että Unescon World Atlas of Languages (<https://en.wal.unesco.org/>) -sivusto (WAL-tietokanta) tarjoaa ristiriitaista tietoa: suomalaiselle viittomakielelle on merkitty kaksi eri uhanalaisuusstatusta, *definitely endangered* ja *potentially vulnerable*. Sama ristiriitaisuus koskee suomenruotsalaista viittomakieltä (SRVK), jolle on merkitty arviot *severely endangered* ja *definitely endangered*.

Lautakunnan sihteeri on saanut Unescolta ja Kotimaisten kielten keskukselta (Kotus) tiedon, että WAL-tietokanta on keskeneräinen sekä sisällön että teknisen toimivuuden osalta. Kotus opetus- ja kulttuuriministeriön virastona vastaa WAL-tietokannan ylläpidosta Suomessa käytettävien kielten osalta. Oikaisuyrityksestämme huolimatta Jantusen kirjoitus perustuu tietokannan antamaan harhaanjohtavaan tietoon.

Jantunen sanoo Unescon WAL-tietokannan käyttävän kuusiportaista uhanalaisuuden määrittämisasteikkoa, mutta asteikko on muuttunut seitsenportaiseksi. Luokka *vulnerable* on poistunut ja tilalle ovat tulleet luokat *endangered/unsafe* ja *potentially vulnerable*. Tietokannan keskeneräisyydestä kertoo se, että myös vanha luokitus yhä "kummittelee" sivuston grafiikassa. Unesco ei kerro, millä kriteereillä kielet voivat kuulua edellä mainittuihin kahteen uuteen luokkaan.

Raiteelta toiselle kesken matkan: ulkopuolisen arvioinnin pyytämisen prosessin kaksi vaihetta

Mitä tulee prosessiin, josta Jantunen käyttää ilmausta "uhanalaisuusstatuksen hankkiminen", haluamme oikaista Jantusen oletuksia prosessin kulusta. Kyseessä on kaksi erillistä, tosin ajallisesti peräkkäistä vaihetta, joita edelsi SRVK:n uhanalaisuuden arviointi UCLanissa (University of Central Lancashire) 2012–2013. Siellä tutkijaryhmä oli muokannut Unescon kriteeristöä viitottujen kielten arviointiin soveltuvaksi (tuolloin puhuttujen kielten arviointeja koottiin Unescon Atlas of the World's Languages in Danger (https://en.wikipedia.org/wiki/Atlas_of_the_World%27s_Languages_in_Danger) -sivustolle). Työtä oli taustoitettu vuonna 2010 keskusteluissa Kuurojen Maailmanliiton (WFD) ja Euroopan kuurojen unionin (EUD) kanssa (Webster & Safar 2019 (<http://hdl.handle.net/10125/24870>):351–352).

- 1) **2015–2018: Viittomakielten lautakunta ja liitto keskustelivat usean vuoden ajan mahdollisuudesta, että UCLanin kansainvälistä viittomakielten tutkijaryhmää pyydetäisiin arvioimaan, millainen SVK:n tilanne on Unescon kriteereiden valossa (ks. Viittomakielten lautakunta (2015–2023) (https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2024/02/UNESCO-asia_viittomakielten-lautakunnan_kokouksissa_2015-2023_v2.pdf)).** Valmistauduimme keväällä 2018 muiden töiden ohessa kokoamaan aineistoa mahdollista UCLanissa tehtävää arviointia varten.
- 2) **Syyskuu 2018 – joulukuu 2023: Pitkään puheena ollut prosessi SVK:n arvioinnin pyytämisestä UCLanilta sai uuden käänteen syksyllä 2018. Kuurojen Liitto sai Kuurojen maailmanliitolta 11.9.2018 pyynnön vastata 5.10.2018 mennessä Unescon kyselyyn, jolla kartoitettiin maailman kielten tilannetta (Survey of World Languages (<https://uis.unesco.org/en/news/unesco-survey-world-languages-launched>)). Samansisältöinen pyyntö saatiin myös Kotukselta. Ensimmäistä kertaa Unesco itse kartoitti viitottujen kielten tilannetta, ja UCLanin arviointityö päättyi. Kyselyyn (<https://uis.unesco.org/en/files/unesco-questionnaire-world-languages-sign-2018-en-xlsx>) vastattiin lisäajan puitteissa joulukuussa 2018 molempien viittomakielten osalta, kuten muihinkin vastaaviin pyyntöihin. Kysymysten muotoilu ei mielestämme ollut täysin onnistunut, joten vastaaminen oli vaikeaa täyttöohjeesta (http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/instruction-manual-survey-world-languages-2018-en_0.pdf) huolimatta. Jos kysymys oli monitulkintainen, annoimme kaksi vaihtoehtoista vastausta.**

Meille on jäänyt epäselväksi, tarkoittaako Jantunen, että kyselyyn ei olisi pitänyt vastata lainkaan vai että ainakaan vastaamisesta ei olisi saanut päättää kieliyhteisön piirissä ilman akateemista yhteisöä. Unescon WAL-tietokannan lisäksi tietoa maailman kielistä löytyy [Ethnologue](https://www.ethnologue.com/)-sivustolta (<https://www.ethnologue.com/>), jolla on kuvattuna 7168 kieltä. Niistä sivusto luokittelee uhanalaisiksi reilut 40 prosenttia. Viittomakieliä Ethnologesta löytyy 159 ja WAL-tietokannasta 207.

Jantunen esittää artikkelissaan yleisenä totuutena, että

"yksinkertaistaen mikä tahansa kielen uhanalaisuutta korostava kieli-ideologia lähtee oletuksesta, että kieli on staattinen [...] olio".

Esimerkiksi Brittain ja MacKenzie (2015:433) määrittävät asian toisin:

"Elävä kieli on dynaaminen kommunikointijärjestelmä, joka siirtyy sukupolvelta toiselle ja muuttuu ajan kuluessa, kun se mukautuu

kommunikoinnin uusiin tarpeisiin. Kielen voi katsoa olevan uhanalainen, kun osoittautuu todennäköiseksi, ettei sitä enää käytetä tällä kuvatulla tavalla." [sitaatti käännetty englanninkielisestä tekstistä]

Unescon tiedonkeruumenetelmä pakottaa tarkastelemaan kielen tilannetta tiettyinä hetkenä, vaikka kielelle oikeutta tekevä kuvaus vaatisi pidemmän aikajakson tarkastelua ([Webster & Safar 2020 \(https://doi.org/10.1016/j.langcom.2020.06.003\):124–125](https://doi.org/10.1016/j.langcom.2020.06.003)). Tästäkään emme voi silti päätellä, että Unescossa kielet nähtäisiin staattisina olioina. Pikemminkin kyse on siitä, että Unesco haluaa kaikista kielistä samankaltaista dataa, jotta niitä voitaisiin systemaattisesti verrata toisiinsa.

Jantusen mielestä kyselyyn oli vastattu osin tarkoitushakuisesti esimerkiksi SVK:n käyttäjien lukumäärää koskien. Liitto tai lautakunta eivät pyrkineet vastauksillaan varmistamaan tiettyjä luokituksia. Molemmat toimivat julkisilla varoilla, joten vilppiin tai epäeettiseen toimintaan ei edes uskallettaisi ryhtyä. Siitä ei ollut saatavilla tietoa, kuinka Unesco sille annettuja tietoja arvioinnissaan käyttää. Tarkoitushakuisuusväitteellä ei mielestämme ole pohjaa.

Arviot SVK:n käyttäjien lukumääristä kirjasimme Unescon kyselylomakkeelle seuraavasti: noin 3000 kuuroa ja huonokuuloista ja noin 2500 coda- ja soda-käyttäjää (yht. 5500; vrt. Jantusen mainitsema 3000–5000; coda = child of deaf adult, soda = sibling of deaf adult, ks. myös [Väisänen & Riekkola 2019 \(https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/167934/Opinnaytetyo_Vaisanen_Heini_Riekkola_Katariina.pdf?sequence=2&isAllowed=y\)](#)). Tätä kirjoitettaessa (9.2.2024) WAL-tietokantaan on lukumääräksi merkitty 4000. Lomakkeen kohdassa 9 on kysytty kielen potentiaalista (ei siis tosiasiallista) käyttäjäjoukkoa, ja siksi luku on lähes 20 000. Mukaan ohjeistettiin laskemaan myös SVK:ta vieraana kielenä käyttävät.

Tiedonkeruun taustatukena toimi useita henkilöitä liiton hallituksesta, johtoryhmästä ja lautakunnasta. Lisäksi oltiin yhteydessä yksittäisiin tutkijoihin. Viittomakielten käyttöaloihin liittyvässä tilastoinnissa on tietoa uukkoja esimerkiksi viittomakielten käyttäjien koulutustaustan ja viittomakielen kielitaidon osalta, mutta arviomme mukaan akateeminen yhteisö ei olisi voinut parin kuukauden aikaikkunassa tuottaa näihin kysymyksiin uutta tietoa.

Unescolle lähetetyistä vastauksista tiedotettiin liiton henkilöstölle ja kieliyhteisölle keväällä 2019. Tuolloin ei ollut tietoa siitä, miten ja missä muodossa kielikohtaiset kartoituksen tulokset saataisiin. Unescon verkkosivulta etsittiin tietoa kartoituksen etenemisestä muutaman kuukauden välein, mutta vasta maaliskuussa 2023 lautakunnan sihteeri löysi WAL-tietokannan ja sai Unescolta tarkennuksen, että se oli julkaistu joulukuussa 2022 (WAL-tiimi 26.3.2023). Kun tietokannan tiedot huomattiin ristiriitaisiksi, sihteeri selvitti asiaa niin Kotuksen kuin Unesconkin kanssa. Tarvittavia korjauksia ja tietoa lopullisista luokituksista odotetaan tätä kirjoitettaessa.

2 Valta, syrjintä ja yhdenvertaisuus – viittomakielet ja viittomakieliset osana yhteiskuntaa

Keskustelua viittomakielten käytön vähenemisestä ja uhanalaisuudesta on käyty jo noin 20 vuoden ajan (ks. [Rainò 2008](https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2024/02/PaiviRaino_Onko_viittomakielemme_uhattuna_Kuurojen-lehti_04_2008.pdf) (https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2024/02/PaiviRaino_Onko_viittomakielemme_uhattuna_Kuurojen-lehti_04_2008.pdf)). Käyttömahdollisuuksien kaventumisessa kyse on monin tavoin ja monella tasolla vallankäytöstä, jolle alistettuja niin vähemmistökieliset kuin vammaisetkin henkilöt kokevat olevansa. Mielestämme syrjintää kokevien ihmisten on lupa tuoda esiin ahdinko, joka heidän elämässään on läsnä päivittäin.

Jantunenkin mainitsee kuurojen ja viittomakielisten [totuus- ja sovintoprosessin](https://oikeusministerio.fi/kuurojen-ja-viittomakielisten-totuus-ja-sovintoprosessi) (<https://oikeusministerio.fi/kuurojen-ja-viittomakielisten-totuus-ja-sovintoprosessi>). Valtioneuvoston kanslian vuonna 2021 käynnistämän prosessin valmistelun aikana kuurot ovat kertoneet kokemuksiaan viittomakielen kieltämisestä, fyysisestä väkivallasta, jopa pakkosterilisaatioista. Keskusteluissa on toistunut lause: ”Tällaista ei saa koskaan enää tapahtua.” Yhteisön näkökulmasta on inhimillistä pelätä, että viittomakielen käyttö kielletään tai että kieli hiipuu pois – etenkin, kun keskusteluissa on tullut esiin, miten laajaa syrjintä edelleen on.

Viittomakielten elinvoimaisuuden tarkastelussa tarvitaan yhteisvaikutusten arviointia

Viittomakielten käyttömahdollisuuksia on heikentänyt monta rinnakkaista, hidasta muutosprosessia:

- 1) lasten kuulon kuntoutuksessa

- viittomakieltä ei ole suositeltu käytettäväksi sisäkorvaistutekuntoutuksen osana eikä rinnalla (Yhdenvertaisuusvaltuutetun lausunto 27.6. 2022 ([https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/documents/25249352/42722630/Kannanotto+kuulovammaisten+ja+kuurojen+lasten+mahdollisuudesta+oppia+viittomakielt%C3%A4+\(PDF\).pdf/ac15730a-be85-17d8-1d43-ed1e5c85069e/Kannanotto+kuulovammaisten+ja+kuurojen+lasten+mahdollisuudesta+oppia+viittomakielt%C3%A4+\(PDF\).pdf?t=1665571704603](https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/documents/25249352/42722630/Kannanotto+kuulovammaisten+ja+kuurojen+lasten+mahdollisuudesta+oppia+viittomakielt%C3%A4+(PDF).pdf/ac15730a-be85-17d8-1d43-ed1e5c85069e/Kannanotto+kuulovammaisten+ja+kuurojen+lasten+mahdollisuudesta+oppia+viittomakielt%C3%A4+(PDF).pdf?t=1665571704603)))
- osalla kuulovammaisista lapsista tarve viittomakieleen tunnustetaan vasta hieman ennen kouluikää, jolloin lapsi ja hänen perheensä eivät ehdi hankkia riittävää viittomakielen taitoa ennen koulunaloitusta
- 2) Suomen koulutuspolitiikassa
 - inklusion käsitteen kapea-alainen tulkinta on johtanut erityiskoulujen sulauttamiseen yleisopetuksen kouluihin – näin kävi myös kuurojen erityiskouluille (Selin-Grönlund ym. 2014 (<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kuurojen-ja-viittomakielisten-oppilaiden-lukumaara-ja>))
 - viittomakielinen oppilas sijoitetaan usein lähikouluun, jolloin hän jää yksin. On selvää, että viittomakielellä annettavan opetuksen saaminen on vaikeutunut ratkaisevasti. Opetusta tarjotaan joko tulkattuna tai avustajan tukemana eikä oppilaalla ole tulkin tai avustajan lisäksi ketään, kenen kanssa viittoaa.
- 3) kuurojen yhteisössä
 - yhdistystoiminnan rakenteet ovat muuttuneet: paikallisyhdistysten toiminta ei enää vedä puoleensa nuorempia ikäpolvia (Kronqvist 2014 (<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/43688/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201406122007.pdf?sequence=1&isAllowed=y>))
 - opiskelutulkkaukset on lisännyt kuurojen mahdollisuuksia valita oma koulutuspolkunsaa. Tämän myötä kuurojen keskinäiset kontaktit ovat vähentyneet, kun he eivät entiseen tapaan ole kokoontuneet opiskelemaan heille tarkoitettuihin oppilaitoksiin.

Muutosten yhteisvaikutusten tunnistaminen ei ole helppoa. Näistä samanaikaisesti edenneistä prosesseista on seurannut se, että mahdollisuudet oppia viittomakieltä ensin kotona ja sitten koulussa ovat merkittävästi vähentyneet. Tämä on ratkaiseva käänne kielen seuraavalle sukupolvelle siirtymisen kannalta, mutta Jantunen sivuuttaa

sen melkeinpä olankohautuksella: "[Mutta] samat haasteet ja katkokset ovat olleet olemassa läpi tunnetun historian, ja silti viittomakielet ovat pääosin säilyneet."

Kuuroista lapsista yli 90 % syntyy perheisiin, joissa ei osata viittoa. Viittomakielten säilymisen elinehtona ja kielen kehtona ovat olleet kuurojen koulut. Niistä on kuitenkin jäljellä enää rippeet, sillä vain kahdessa koulussa on tällä hetkellä enemmän kuin viisi viittovaa oppilasta! (Vrt. Selin-Grönlund ym. 2014. (<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kuurojen-ja-viittomakielisten-oppilaiden-lukumaara-ja>)) Kun viittomakielisten sosiaaliset verkostot ovat edellä kuvattujen muutosten myötä kaventuneet, herää kysymys: onko viittomakielinen yhteisö 20–30 vuoden kuluttua yhä riittävän vahva kannattelemaan viittomakieliä?

Käynnissä on myös myönteistä kehitystä

Samaan aikaan edellä mainittujen prosessien rinnalla on nähtävissä tietoisuuden lisääntymistä sekä kieli- ja kulttuurivähemmistöjen asioissa että vammaiskysymyksissä:

- 1) Vähemmistökielten kielipoliittinen nousu 2000-luvulla
 - kielipoliittiset ohjelmat ja selvitykset (ks. [Suomen kielipoliittiset ohjelmat](https://www.kotus.fi/kielitieto/kielipolitiikka/suomen_kielipoliittiset_ohjelmat) (https://www.kotus.fi/kielitieto/kielipolitiikka/suomen_kielipoliittiset_ohjelmat); Andersson-Koski 2015 (https://www.dova.fi/wp-content/uploads/2015/07/PDF_Mitt_eget_sprak_var_kultur.pdf))
- 2) Vammaisliikkeen vahvistuminen YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen valmistelun ja voimaantulon myötä
 - vammaissopimus on ensimmäinen kansainvälinen sopimus, joka sisältää myös viittomakielen käyttöön liittyviä erityisiä velvoitteita valtioille
 - sopimus on osa kansallista lainsäädäntöämme ([SopS 27/2016](https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027) (<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027>)).

Jantunen toteaa artikkelissaan, että viittomakieltemme asema näyttää lainsäädännön näkökulmasta vahvistuneen. Näin onkin, mutta valitettavasti muutokset eivät ole vielä kaikilta osin ulottuneet kuurojen

ja kuulovammaisten lasten arkielämään. Jos viranomaisilla ei ole tietoa, taitoa eikä rahaa kielilainsäädännön toteuttamiseen, lakien merkitys jää symboliseksi eikä yhdenvertaisuus toteudu.

Kuurojen Liiton työ on myös poliittista

Kuurojen yhdistykset perustivat liiton keskusjärjestykseen vuonna 1905 muun muassa hoitamaan edunvalvontaa ja selvittämään kuurojen elinolosuhteita (Kuurojen museo (<http://www.kuurojenmuseo.fi/?p=939&lang=fi#content>)). Tavoitteenamme on edelleen lisätä viranomaisten tietoisuutta viittomakielisten kielellisistä ja/tai kuurouteen liittyvistä tarpeista. Tätä kieli- ja vammaispoliittista työtä teemme perus- ja ihmisoikeusperustaisesti monilla hallinnonaloilla.

Lausunnoissamme SVK:n uhanalaisuus ei ole ollut esillä, koska prosessi Unescon kyselyn osalta on kesken. Sen sijaan UCLanin arviointia SRVK:n uhanalaisuudesta (2013) on tuotu asianmukaisissa yhteyksissä esiin.

Viittomakielten uhanalaisuuskeskustelu on luonteva osa vähemmistökielisten yhteisöjen yhteistä keskustelua. Puhumme yhdenvertaisuuden edistämisestä tai syrjinnän kokemuksista ja kielten elinvoiman ylläpitämisestä tai niiden uhanalaisuudesta. Kolikossa on aina kaksi puolta, ja kielikysymykset kytkeytyvät myös sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen.

Kuurojen Liiton strategiset tavoitteet 2021–2025 (<https://kuurojenliitto.fi/strategiset-tavoitteet-2021-2025/>) valmisteltiin yhteistyössä yhteisön ja sidosryhmien kanssa. Liiton hallitus asetti sisäisen viittomakielten elvytystyöryhmän helmikuussa 2022 edistämään strategista tavoitetta 5 ”kotimaisten viittomakielten sekä viittomakielisen kulttuurin elinvoima on vahvistunut kielenelvytyksen keinoin”. Muotoilu ei mielestämme edusta uhkapuhetta, jota Jantunen kehottaa välttämään.

3 Keskustelun jatkaminen yhteistyön hengessä

Jantusen mukaan uhanalaisuuskeskustelussa on sivuutettu akateeminen yhteisö. Vähemmistökielten kontekstissa tämä on hämmentävää, sillä vähemmistökieliset kokevat usein tulevansa sivuutetuiksi kieltään koskevissa selvityksissä ja tutkimuksissa.

Vähemmistöjen keskuudessa itsemääräämisoikeus, kielen omistajuus ja kokemukset kulttuurisesta omimisesta nousevat pintaan aika ajoin. Laajempaa keskustelua valtarakenteista tarvitaan.

Kotoperäisten vähemmistökielten piirissä on arkipäivää keskustella kielten uhanalaisuudesta ja vaihtaa kokemuksia kielenkäyttömahdollisuuksien kaventumisesta. Näitä keskusteluja on myös kuultu, sillä valtioneuvoston [Kielipoliittinen ohjelma](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164216) (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164216) (2022) sisältää näiden kielten elinvoimaisuuteen, kielellisten oikeuksien toteutumiseen ja kielten käyttömahdollisuuksiin kohdistettavia toimenpiteitä, jotka on jo jaettu eri ministeriöiden vastuulle. Valtio on siis jo sitoutunut tukemaan vähemmistökieliämme aiempaa vahvemmin. Todettakoon, että ohjelmassa uhanalaisiksi mainitaan kaikki saamen kielet, romanikieli, SRVK sekä karjalan kieli, mutta SVK:n osalta uhanalaisuusmainintoja ei ole.

Jantusella ja liitolla on viittomakielten tilanteesta osin eriäviä näkemyksiä. Liiton työ ruohonjuuritasolla antaa laajan kuvan viittomakielisten arjen ongelmista, joista osa on helppo havaita mutta osa jää usein näkymättömiin. Käsittääksemme on selvää, että kielipoliittisen ohjelman toimenpiteitä käynnistettäessä akateeminen yhteisö tuo asiantuntemustaan viranomaisten ja muiden toimijoiden käyttöön. Sitä ennen tarvitsemme vielä lukuisia keskusteluja viittomakielten elinvoimaisuudesta.

Kirjoittajat toimivat Kuurojen Liitto ry:ssä eri tehtävissä:

Markku Jokinen, toiminnanjohtaja

Kaisa Alanne, johtaja

*Pirkko Selin-Grönlund, erityisasiantuntija
viittomakielten lautakunnan sihteeri*

Leena Savolainen, tutkija,

Kuurojen Liitto julkaisee tästä vastineesta viitotut versiot (SVK ja SRVK) sekä ruotsinkielisen käännöksen viimeistään maaliskuussa.

Lähteet

Huom. artikkelissa on myös suoria verkkolinkkejä, joita ei ole tuotu lähdeluetteloon.

- Brittain, J. & MacKenzie, M. (2015), Languages Endangerment and Revitalization Strategies. Teoksessa *The Routledge Handbook of Linguistic Anthropology*, Routledge. Saatavilla verkossa: <https://www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9780203492741.ch29> (<https://www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9780203492741.ch29>). Viitattu 15.1.2024.
- Eberhard, D. M. ym. (toim.) (2023). *Ethnologue: Languages of the World*. 26. painos. Dallas, Texas: SIL International. Saatavilla verkossa <http://www.ethnologue.com> (<http://www.ethnologue.com/>). Viitattu 15.1.2024.
- Rainò, P. (2008). Onko viittomakielemme uhattuna? *Kuurojen lehti* 4/2008:12–13. Saatavilla verkossa https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2024/02/PaiviRaino_Onko_viittomakielemme_uhattuna_Kuurojen-lehti_04_2008.pdf (https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2024/02/PaiviRaino_Onko_viittomakielemme_uhattuna_Kuurojen-lehti_04_2008.pdf). Viitattu 15.2.2024.
- Selin-Grönlund, P., Rainò, P., Martikainen, L. *Kuurojen ja viittomakielisten oppilaiden lukumäärä ja opetusjärjestelyt* (2014). *Raportit ja selvitykset* 2014:11, Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kuurojen-ja-viittomakielisten-oppilaiden-lukumaara-ja> (<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/kuurojen-ja-viittomakielisten-oppilaiden-lukumaara-ja>). Viitattu 15.1.2024.
- UNESCO Survey of World Languages Launched (20.8.2018). <https://uis.unesco.org/en/news/unesco-survey-world-languages-launched> (<https://uis.unesco.org/en/news/unesco-survey-world-languages-launched>). Viitattu 15.1.2024.
- Viittomakielten lautakunta (2015–2023). Aiheen "Unescon arvio suomalaisen viittomakielen uhanalaisuuden asteesta" käsittely viittomakielten lautakunnassa 2015–2023. https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2024/02/UNESCO-asia_viittomakielten-lautakunnan_kokouksissa_2015-2023.pdf (https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2024/02/UNESCO-asia_viittomakielten-lautakunnan_kokouksissa_2015-2023_v2.pdf). Viitattu 15.1.2024.
- Väisänen, H. & Riekkola, K. (2019). Mikä ihmeen SODA? Kuurojen kuulevien sisarusten kulttuuri- ja kieli-identiteetti. *Opinnäytetyö, Humanistinen ammattikorkeakoulu, viittomakielentulkin koulutusohjelma*.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/167934/Opinnaytetyo_Vaisanen_Heini_Riekkola_Katariina.pdf?sequence=2&isAllowed=y
(https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/167934/Opinnaytetyo_Vaisanen_Heini_Riekkola_Katariina.pdf?sequence=2&isAllowed=y).
Viitattu 15.1.2024.

WAL-tiimi, Unesco (2023). Sähköpostiviesti 26.3.2023. Viestin otsikko: Question about the newly opened World Atlas of Languages. Viestin saaja: Leena Savolainen, Kuurojen Liitto ry.

Webster, J. & Safar J. (2020). Ideologies behind the scoring of factors to rate sign language vitality. *Language & Communication* 74, Elsevier, s. 113–129. Saatavilla verkossa:
<https://doi.org/10.1016/j.langcom.2020.06.003>
(<https://doi.org/10.1016/j.langcom.2020.06.003>). Viitattu 15.1.2024.

Webster, J. & Safar, J. (2019). Scoring sign language vitality: Adapting a spoken language survey to target the endangerment factors affecting sign languages. University of Hawaii Press. *Language Documentation & Conservation* 13: 346-383. Saatavilla verkossa:
<http://hdl.handle.net/10125/24870>
(<http://hdl.handle.net/10125/24870>). Viitattu 15.1.2024.

World Atlas of Languages (WAL-tietokanta), Unesco. Avattu julkiseen käyttöön joulukuussa 2022. <https://en.wal.unesco.org>
(<https://en.wal.unesco.org/>). Viitattu 9.2.2024.

Artikkeliin viittaaminen

Jokinen, M., Alanne, K., Selin-Grönlund, P. & Savolainen, L. (2024). Miksi emme saisi keskustella uhanalaisuudesta? *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 15(1). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-helmikuu-2024/miksi-emme-saisi-keskustella-uhanalaisuudesta>
(<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-helmikuu-2024/miksi-emme-saisi-keskustella-uhanalaisuudesta>)